

COVID-19 Salgın Sürecinde Görsel Sanatlar Öğretimi: Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Deneyimleri Üzerine Bir Durum Çalışması

Visual Arts Education During the COVID-19 Pandemic: A Case Study on Visual Arts Teachers' Experiences

Ceren Tekin Karagöz¹, Nuray Mamur²

Makale Hakkında:

Gönd. Tarihi: 29.06.2021
Kabul Tarihi: 30.12.2021
Yayın Tarihi: 01.05.2022

Anahtar Kelimeler

Pandemi,
uzaktan eğitim,
çevrimiçi öğrenme ortamları,
görsel sanatlar eğitimi.

Key Word:

Pandemic,
distance education,
online learning environments,
visual art education.

Özet

Bu araştırmanın amacı, COVID-19 salgın sürecinde öğretmenlerin çevrimiçi ortamlarda yürüttükleri görsel sanatlar dersine yönelik deneyimlerinin incelenmesidir. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımlarından “bütüncül tek durum” deseninde yapılandırılmıştır. Araştırmanın katılımcıları Milli Eğitim Bakanlığı okullarında ve okul dışı öğrenme kurumlarında görev yapan toplam 30 görsel sanatlar öğretmenidir. Araştırma verileri açık uçlu sorulardan oluşan bir anket formu ve yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonuçları; uzaktan eğitimin başlangıçta öğretmenleri çevrim içi ortamda uygulama içerikli bir dersi yürütme, ders akışını planlama, öğrenciyi derse motive etme ve katılımı sağlama, öğrenciyi izleme ve değerlendirme gibi süreçlerde zorladığını ancak zamanla öğretmenlerin dijital yetkinlikleri geliştirmeye yönelik aldıkları eğitimlerle kendilerini güçlendirdiklerini ve ders süreçlerini daha verimli hale getirdiklerini göstermektedir. Bazı öğrencilerde teknolojik alt yapı ve internete erişimden kaynaklı eksiklikler öğretmenler için dersi yürütme ve sınıfta eşitliği sağlama konusunda en temel sorun olmuştur. Öte yandan uzaktan eğitim dijital sanat üretim yaklaşımlarını ve bilgi temelli sanatsal içeriğin aktarımını destekleme, müze içeriklerine erişimin ve ders sürecine aktarımın kolaylaşması, sanat dünyası ile deneyim paylaşımının artması, öğrencinin bireyselliğini destekleme bağlamında görsel sanatlar eğitimine katkı sunma potansiyeline sahip olarak değerlendirilmiştir.

Abstract

The purpose of this study is to investigate the experiences of teachers in the visual arts classes they conducted online during the times of COVID-19 pandemic. The research was constructed around the “holistic single case” design which is one of the approaches in qualitative research. The participants of the study were 30 visual arts teachers who are working in the schools that are affiliated with Ministry of Education and out-of-school learning environments. Data were collected through a questionnaire that is composed of open-ended questions and through semi-structured interviews. The data was analyzed by content analysis. Findings of the study indicated that distant education initially challenged teachers in some processes like conducting an applied class in online environments, planning the flow of the class, motivating the students, encouraging the participation, monitoring and evaluating the students; however, in time, with the trainings they received to enhance their digital competencies, teachers improved themselves and conducted their class processes more effectively. Lack of technological infrastructure and internet access by some of the students was the main issue for teachers in conducting the class and providing equal opportunities in the classroom. On the other hand, distant education was evaluated as having the potential to contribute to visual arts education in terms of supporting approaches to digital arts productions and transfer of knowledge-based artistic contents, facilitating access to museum contents and transfer of them to classroom processes, increasing experience sharing with the world of art, and supporting individuality of the students.

Atf için:

For Citation

Tekin karagöz, C. & Mamur, N. (2022). Covid-19 salgın sürecinde görsel sanatlar öğretimi: Görsel sanatlar öğretmenlerinin deneyimleri üzerine bir durum çalışması. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [MSKU Journal of Education]*, 9(1), 78-97. DOI: 10.21666/muefd.959628

¹ 1. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ckaragöz@pau.edu.tr ORCID No: 0000-0001-8718-9608

² 2. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, nmamur@pau.edu.tr ORCID No: 0000-0002-1234-6397

“Coronavirus ya da Covid-19” (Centers for Disease Control and Prevention [CDC], 2019) Aralık 2019 yılında Çin’in Wuhan kentinde ortaya çıkmış ve dünya çapında etkisinin artmasıyla birlikte Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization [WHO]) tarafından 11 Mart 2020 tarihinde “küresel salgın (Pandemi)” diğer bir deyişle uluslararası önemi haiz bir halk sağlığı acil durumu” (WHO, 2020) olarak ilan edilmiştir. Sağlık Bakanlığı kayıtlarına göre Mart 2020’den itibaren Türkiye’de de ilk vakalar görülmeye başlanmıştır. Bu durum üretim, sağlık, eğitim, ulaşım, kamu gibi pek çok sektörde çeşitli acil durum eylem planlarının devreye girmesine neden olmuştur. Eğitim kurumları da yüz yüze eğitim ve öğretim faaliyetlerini hızlı bir şekilde dijital ortamlara taşımak durumunda kalmışlardır. Milli Eğitim Bakanlığı’na (MEB) bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumları, üniversiteler öğretimin ve öğrenmenin sürekliliğini sağlamak için çevrimiçi ortamlarda uzaktan eğitime yönelmişlerdir. Bunun için MEB 2012 yılında Fatih projesi kapsamında ortaya çıkan Eğitim Bilgi Ağını (EBA) yapılandırarak hem televizyon ve hem de internet üzerinden uzaktan eğitim sürecini başlatmıştır. Ancak görsel sanatlar dersi gibi uygulama yönü baskın olan derslerin uzaktan eğitimle bütünleştirilmesi çeşitli zorlukları getirmiştir. Nitekim araştırmalar da (Bakioğlu ve Çevik, 2020; Kahraman, 2020) sahne, atölye, laboratuvar gibi ortamlarda gerçekleştirilen uygulamalı içeriklerin öğrenciye kazandırılmasının zorluğundan bahsetmektedir.

Görsel sanatlar eğitiminin temelinde, öğrenciden özgün sanatsal çalışmalar oluşturması beklenmektedir. Bu oluşturma (sanat yapma) süreci; sanat tarihi, estetik, sanat eleştirisi, günlük bağlam ve çeşitli tematik yaklaşımlarla desteklenmekte, öğrencinin üretim boyutunun da sürekli dönütlerle beslenmesini gerektirmektedir. Kırıçoğlu’na (2002) göre sanatsal sorun çözme çalışma süreci içinde ve ürün üzerinde olur. Ürün, algı ve eleştirel düşünme sanatsal sürecin incelediği üç etkinlik alanıdır (s.102). Bu sorun çözme sürecinde dönüt sürecinin işletilmesi önemlidir. Dönütler öğrencinin algı ve fikirlerini genişletmeye yönelik olabileceği gibi materyalin kullanımına, tekniğe ya da kendini değerlendirme kapasitesini kullanmaya yönelik olabilir. Bilindiği gibi sanat eğitimi diğer disiplinler kadar tutarlı bir yapıyı içermez. Sanat teknolojik, sosyokültürel yapılardan beslenir, değişir ve değişimde sanat eğitimine yansıtılır. Marshall’a (2014) göre günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimiyle görsel sanatlar eğitimi mevcut sınıf modellerinin ötesine genişlemektedir. Özellikle sayısallaştırılmış görüntülerin üretilmesi ve işlenmesi günümüzde kullanılan en önemli teknolojik yenilikler arasında yer almaktadır. Grafik tasarım, 3-D, 4-D modelleme, interaktif tasarımlar, sanal müze gezileri, multimedya ve intermedya kaynakları öğrencilerin görsel sanatlar eğitiminde dijital olarak üretim yapabilecekleri yeni alanlar açmıştır (Patton & Buffington, 2016). Bununla birlikte, birçok görsel sanatlar eğitimcisi bilgi ve iletişim teknolojileriyle ilgili teknikleri anlamlı ve başarılı öğretim ve öğrenme etkinliklerine dönüştürmenin zorluğuna değinmektedir (Carpenter ve Tavin, 2010; Choi ve Piro, 2009; Phelps ve Jacka, 2009; Phelps ve Maddison, 2008; Wilks, Cutcher, & Wilks, 2012). Salgın sürecinde öğretim ortamının değişmesi, öğretmenin ders tasarım süreci üzerine yeniden düşünmesini gerektirmiştir. Ders içeriğinin sanatsal öğrenmeye katkı sağlayacak biçimde öğrenci ile yüz yüze gelmeden nasıl kurgulanabileceği bu hızlı dönüşümde öğretmen için önemli bir sorun haline gelmiştir. Dijital ortamda öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci etkileşimi, görsel araştırma ve uygulama süreçlerinin yürütülmesi yeni ders tasarımları anlamına gelmektedir. Amerika Birleşik Devletleri’nde Kuzey Carolina Sanat Eğitimi Derneği (*North Carolina Art Education Association* [NCAEA]), Ulusal Sanat Eğitimi Derneği (National Art Education Association [NAEA]) ve ortak kuruluşlar (2020) dersler yüz yüze sürdürülemiyorsa ve uygulamalı etkinlikler gerçekleştirilemiyorsa, görsel sanatlar öğretim programını destekleyen teorik içeriklerin, grafik ağırlıklı dijital uygulamaların yanı sıra sunmaya, yanıtlamaya ve bağlantı kurmaya odaklanılabileceğini belirtmektedir. Covid-19 virüsünün neden olduğu eğitimdeki değişim sürecinde sanat öğretmenlerinin ne yaptığı, yaşadıkları endişe ve zorluklar, zorluklara çözüm bulma yaklaşımları uzaktan eğitimle ya da çevrimiçi ortamda sanat öğretimine yaklaşımlarını bilmek salgın sonrası eğitim içeriğinin yeniden düzenlenmesine katkı sağlayabilir. Bu çalışma, COVID-19 salgın sürecinde öğretmenlerin çevrimiçi ortamlarda yürüttükleri görsel sanatlar dersine yönelik deneyimlerini anlama amacı taşımaktadır. Bu amaç doğrultusunda “COVID-19 salgın sürecinde görsel sanatlar öğretmenlerinin deneyimleri nasıldır?” problem durumundan yola çıkılmıştır. Bu amaç çerçevesinde araştırmada;

Görsel sanatlar öğretmenleri;

- 1- Uzaktan eğitim sürecinde görsel sanatlar dersini nasıl yürütmüşlerdir?
- 2- Uzaktan eğitim sürecinde görsel sanatlar eğitimine dair neler düşünmüşlerdir?
- 3- Uzaktan eğitim sürecinde kendilerini güçlendirmek için neler yapmışlardır?
- 4- Uzaktan eğitim süreci görsel sanatlarda öğrenme ve öğretmeye dair fikirlerinde ne tür değişimlere neden olmuştur? sorularına yanıt aranmıştır.

Yöntem

Araştırma “bütüncül tek durum” deseni bağlamında yürütülmüştür. Bütüncül tek durum çalışmaları, tek bir durumu bütüncül ve kapsamlı bir şekilde anlamaya odaklanan çalışmalardır. Çalışılan durum ise bir kişi, bir grup, program ya da aktivite olabilir (Creswell, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada araştırılan durum, COVID-19 salgını sürecinde Mart 2020’den Mayıs 2021’e öğretmenlerin çevrimiçi ortamlarda yürüttükleri görsel sanatlar dersinin işlenişi ile ilgili deneyimlerini ortaya çıkarmaktır. Merriam’a (2013) göre durum çalışmalarının özelliklerini araştırmanın konusundan öte, analiz birimi belirlemektedir. Bu kapsamda araştırmada görsel sanatlar öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde görsel sanatlar dersine dair deneyimleri analiz birimi olarak belirlenmiştir. Araştırmada, uzaktan eğitim sürecinin öğretmenler tarafından nasıl algılandığı, zaman içindeki algıdaki değişimleri, sanat öğretimi için kullandıkları çevrimiçi öğrenme ortamları, kendilerini çevrim içi öğrenmeye nasıl hazırladıkları, öğrenciyi öğrenme sürecine nasıl motive ettikleri ve çevrimiçi öğrenmeyi nasıl tasarladıklarının öğretmenlerin süreçte yaşadıkları deneyimler bağlamında ortaya konulmasında amaçlandığından “bütüncül tek durum” deseni kullanılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları, görsel sanatlar öğretimi veren kurumlar bağlamında; ilk (İÖ), orta (OO), lise, Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM), Güzel Sanatlar Liseleri (AGSL) ve okul dışı öğrenme (ODÖ) ortamlarında sanat öğretimi yürüten toplam 30 öğretmenden oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. “Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılmasıdır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.140). Bu kapsamda katılımcıların belirlenmesinde alınan temel ölçüt en az 6 ay çevrimiçi ortamda görsel sanatlar dersini yürütmeleridir. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1
Katılımcıların demografik bilgileri

		f	%
Cinsiyet	Kadın	22	73,3
	Erkek	8	26,6
Öğretmenlikte Hizmet Süresi	1-5	8	26,6
	6-10	7	23,3
	11-20	7	23,3
	21-30	8	26,6
Okul/Kurumun Konumu	Şehir/İl	19	63,3
	İlçe/Belde	10	33,3
	Köy	1	3,3
Kurum Türü	İlkokul	3	10
	Ortaokul	7	23,3
	Lise	8	26,7
	AGSL	5	16,7
	BİLSEM	5	16,7
	Okuldışı Öğrenme Ortamı	2	6,7

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcıların 22’si kadın 8’i erkektir. Öğretmenlerden 19’u şehir-il merkezinde, 10’u ilçe/belde 1’i ise köyde çalışmaktadır. Öğretmenlerin tamamı salgın öncesinde uzaktan eğitimle ilgili deneyimleri olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcılar araştırmaya 68282350/2018/G07 sayılı 07.04.2021 tarihli Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri

Araştırma ve Yayın Etiği Kurul İzni'nin alınmasına takiben COVID-19 salgın hastalığı nedeniyle, e-posta yoluyla gönderilen “Aydınlatılmış Onam Formu” yoluyla davet edilmişlerdir. Araştırmaya katılmaya istekli olan öğretmenlere açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu gönderilmiştir.

Verilen Toplanması ve Veri Toplama Aracı

Durum çalışmalarında görüşme önemli veri toplama araçlarından biridir. Görüşmeler araştırılan duruma ilişkin deneyimleri ortaya çıkartabilir. Bu çalışmada veriler iki aşamada toplanmıştır. Veri toplama sürecinin ilk aşaması yarı yapılandırılmış görüşme formu ile “googledoc” üzerinden gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada ise birinci aşamada toplanan verilerin analizi sonrası yüzeysel kalmış, ya da öğretmenin fikri bağlamında derinlemesine bilgi edinme ihtiyacı hissedilen durumlar için “zoom” üzerinden birebir görüşmeler şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada farklı kurumlardan (BİLSEM- AGSL ve OO) 3 öğretmen ile görüşme yapılmıştır. Bu öğretmenlerin görüşmeye katılımlarında ise gönüllük esas alınmıştır.

İlk görüşmede katılımcılara toplam 14 soru sorulmuştur. Sorular araştırmanın alt problemleri çerçevesinde uzaktan eğitim ya da çevrimiçi öğrenme ortamlarına dair ilk deneyimler, salgın sürecinde öğrenme-öğretme süreçlerini yönetme ve salgın sonrası sanat öğretimine ilişkin ön görüşleri paylaşma üzerine şekillendirilmiştir. İkinci görüşme ise çevrimiçi ortamlarda öğrenme tasarımının nasıl yapıldığını belirlemeye yönelik 5 sorudan oluşmuştur. Bu aşamada özellikle uzaktan eğitim kapsamında bir görsel sanatlar dersinin akışını nasıl oluşturduklarına odaklanılmıştır.

Verilerin Analizi

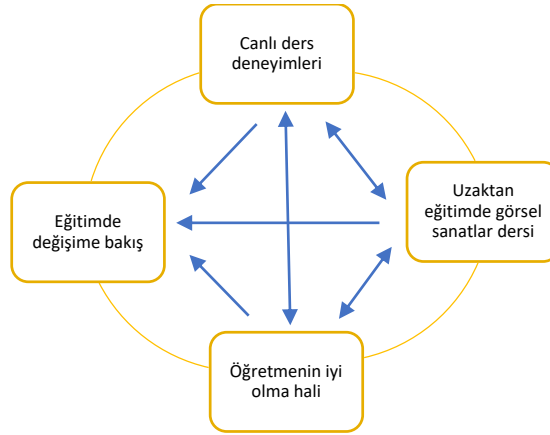
Merriam’a (2013) göre veri analizi, verinin anlamını dışarı aktarma sürecidir. Verinin anlamını dışarı aktarma; insanların ne söylediğini, araştırmacının ne gördüğünü ve okuduğunu birleştirme, indirgeme ve yorumlamayı içerir (s.167). Bu çalışmada öncelikle toplanan verileri yönetmek için tüm veri seti Excel dokümanında yapılandırılmış ve kodlamaya hazır hale getirilmiştir. Daha sonra araştırmanın her iki yazarı tarafından tüm veri seti çeşitli zamanlarda yapılan ön okumalardan sonra birbirinden bağımsız bir şekilde kodlanmıştır. Bir sonraki aşamada iki kodlayıcı tüm kodları karşılaştırmış, uzlaşılan kodlar belirlendikten sonra kategoriler ve alt kategoriler oluşturulmuştur. Tümevarımsal bir perspektifte gerçekleştirilen bu süreç sonrası ulaşılan kod, alt kategori ve kategoriler anlam verme sürecini kolaylaştırmak ve karşılaştırmaya yapmaya imkân verecek doğrultuda şemalar haline getirilmiştir. Bu kapsamda görsel sanatlar öğretmenlerinin görüş ve deneyimlerinden elde edilen bulgular; 1) Canlı ders deneyimleri, 2) Uzaktan eğitimde görsel sanatlar dersi ve 3) Öğretmenin iyi olma hali ve 4) Eğitimde değişime bakış olarak dört kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler görüşmelerden doğrudan alıntı yapılarak yorumlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel çalışmalarda “inanılabilirlik, nakledilebilirlik, tutarlılık ve doğrulanabilirlik” (Merriam, 2013) kavramları üzerinden geçerlik ve güvenirlik üzerine stratejiler önerilmektedir. Bu çalışmada uzaktan eğitim deneyimlerine odaklanıldığı için öğretmenlerin cinsiyet, mesleki deneyim, çalışılan bölge (şehir, il, köy) ve çalışılan okul (ilkokul, ortaokul, lise, AGSL, BİLSEM, okul dışı öğrenme ortamı gibi) bağlamında çeşitleme yoluna gidilmiş ve çalışılan durumu farklı bakış açılarından görmeye odaklanılmıştır. Araştırmada verilerin aktarımında önce verilerin indirgendiği görseller sunulmuş daha sonrada her kategori doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Bu veri analizi süreci araştırmanın yöntem bölümünde ayrıntılarıyla açıklanmıştır. Araştırmada veri analizinde araştırmanın iki yazarı birbirinden bağımsız bir şekilde çalışmış uzlaşılı yoluyla son halini verdikleri kod ve kategoriler için başka bir alan uzmanının görüşüne sunmuşlardır. Bu yolla tutarlılığa ulaşmış olduklarını kontrol etmişlerdir. Araştırmada tüm veriler ve yapılan kodlamalar doğrulanabilirlik açısından gerektiğinde incelemeye açılacak doğrultuda güvence altına alınmıştır.

Bulgular

Araştırmada görsel sanatlar öğretmenlerinin uzaktan eğitim deneyimlerinden elde edilen bulgular; 1) Canlı ders deneyimleri, 2) Uzaktan eğitimde görsel sanatlar dersi, 3) Öğretmenin iyi olma hali ve 4) Eğitimde değişime bakış olarak dört kategori altında toplanmıştır. Kategorilerin birbiriyle ilişkisi Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Kategorilerin birbiri ile ilişkisi

1) Görsel sanatlar öğretmenlerinin canlı ders deneyimleri

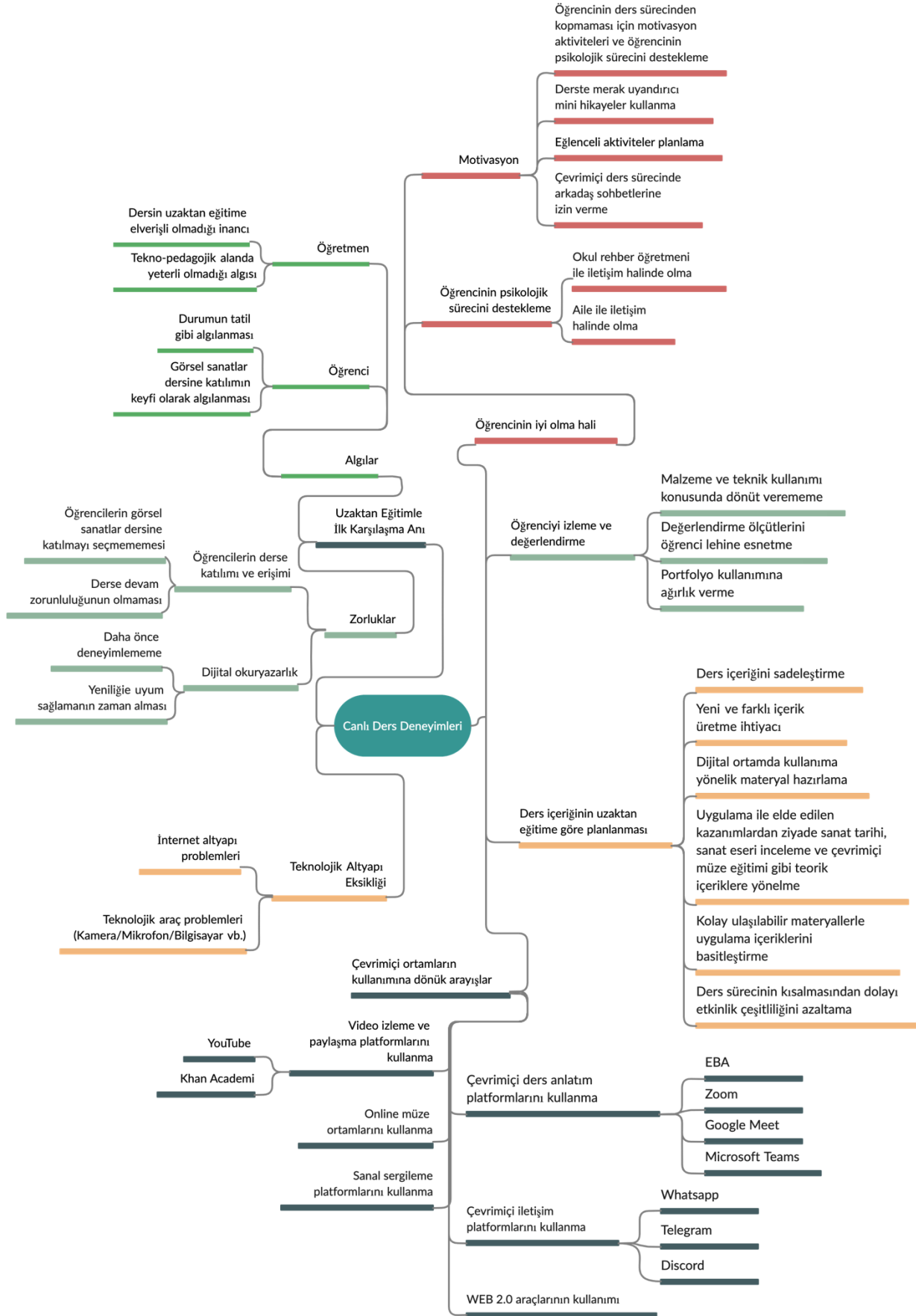
Görsel sanatlar öğretmenlerinin canlı ders deneyimleri altı kategori altında gruplandırılmıştır. Bu kategoriler Şekil 2’de görüldüğü gibi; 1.1. uzaktan eğitim ile ilk karşılaşma (ilk deneyimler), 1.2. teknolojik alt yapı problemleri ile yüzleşme, 1.3. çevrimiçi öğrenme ortamlarının kullanımı, 1.4. dersi uzaktan eğitime göre planlama, 1.5. öğrenciyi izleme ve değerlendirme ve 1.6. öğrencinin iyi olma halini destekleme, olarak ifade edilmiştir.

1.1. Görsel sanatlar öğretmenlerinin *uzaktan eğitimle ilk karşılaşma anı*; çeşitli zorlukların yaşanmasına neden olmuştur. Öğretmenlerin yaşadıkları zorluklar öğrencilerin derse katılımı ve erişim sorunları ile kendi dijital okuryazarlık düzeyleri üzerinden gerçekleşmiştir. Öğretmenler çevrimiçi ortamda ders sürecini ilk kez deneyimlediklerini ve bu ortama uyum sağlamada tekno-pedagojik alanda yeterli düzeyde olmadıklarından dolayı bir süre zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin; Ö24-BİLSEM Kodlu öğretmen “Görsel sanatlar öğretmeni olarak teknolojiyi çok fazla kullanmaya ihtiyaç duymadığım için ilk etapta adapte olmakta zorlandım, fakat bu durum çok uzun sürmedi” ifadesi ile çevrimiçi ortamda bir ders sürecinin yönetmede zorlandığını ifade ederken, Ö16-AGSL Kodlu öğretmen “Herkes gibi bende uzaktan eğitim için online programları öğrenme gayretine girdim. Dijital materyal geliştirmek ilk zamanlar teknik bilgisizlik nedeniyle zor oldu” şeklinde deneyimini paylaşmıştır. Ö8-ODÖ ve Ö12-LİSE kodlu öğretmenler ise çevrimiçi ortamda bir ders sürecini yürütmekte, özellikle etkili iletişim boyutunu yönetmekte zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

İlk zaman ekipmanlarımızın eksiklikleri nedeniyle teknolojiye adapte olmakta epey zorlandık. Özellikle güzel sanatlar liselerine ve güzel sanatlar fakültelerine hazırlık öğrencilerine bir şeyler öğretirken kollarını uzattırıp vizörden bakmalarından tutun da ölçü almalarına kadar birçok konuda iletişim sıkıntısı yaşadık (Ö8-ODÖ).

Diğer yandan öğretmenlerin neredeyse tamamı tarafından dile getirilen zorluk *öğrencilerin derse katılımı* ile ilgilidir. Öğretmenler derse devam zorunluluğunun olmamasından dolayı öğrencinin derse girmeyi tercih etmemesi ya da öğrencinin internet erişiminden kaynaklı yaşadıkları zorluğu dile getirmişlerdir. Örneğin; Ö9-00 kodlu öğretmen, “Daha çok öğrencilerin derse girmemesi, 20 kişilik bir sınıf olmasına rağmen en fazla 10 kişinin katılması, ayrıca bir zorunluluk olmadığı için çoğu öğrencinin derste yapılan etkinliği tamamlamaması” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Öğretmen ifadeleri öğrencilerin derse katılım zorunlulukları olmadığı için derse motivasyonun ve derste verilen görevlere dair sorumlulukların yerine getirilmediğini göstermektedir.

Şekil 2. Öğretmenlerin canlı ders deneyimleri kategorisine ait kodlar

1.2. Öğretmenler derse katılımı ilgili sıkıntıları “*öğrencinin evinde bulunan internet altyapısına ve tablet, bilgisayar, mikrofon, kamera gibi donanım eksikliklerine*” bağlamışlar ve öğrencinin imkanları doğrultusunda dersler arasında seçim yapmaya yöneldiklerini ifade etmişlerdir. Örneğin; Ö14-00 Kodlu öğretmen “*Gerek öğrencilerin maddi durumları, alt yapı sorunu, gerekse derse olan ilginin az olması zaten bu süreçte en büyük sıkıntıyı yaşattı, aileler hazırlıksız yakalandı*” olarak deneyimlerini paylaşmıştır., Bu aksamalar genellikle bağlantı sorunları, ses ve görüntü sorunları olarak ifade edilmiştir. Ancak öğrencinin derse katılımını teknolojik altyapı sorunlarından öte, algılarla ilişkilendiren öğretmenlerde olmuştur. Öğretmenlerden bazıları uzaktan eğitimin ilk başladığı haftalarda derse katılımın keyfi ve durumun bir tatil gibi algılandığını da belirtmişlerdir. Öğretmen görüşleri hem öğrencinin hem de öğretmenin uzaktan eğitim sürecine hızlı geçişten dolayı hazırlıksız olma haline dair bakış sunmaktadır. Dahası öğretmenlerin büyük bir bölümü ders içeriğinin ve öğretim yaklaşımlarının uzaktan eğitim için elverişli olmadığına dair inançlarını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir.

Görsel sanatlar dersi uygulamalı bir ders, malzemeye dokunmak, koklamak, onunla oynamak, grup ile etkileşime girmek sanat eğitimcisi ve öğrencisi için çok önemli. Bu yüzden yüz yüze eğitim dersimizin en önemli parçalarından olduğunu düşünüyorum. Uzaktan eğitim ile görsel sanatlar dersinin kesinlikle zor olacağını düşünüyordum (Ö6-BİLSEM).

Sanat eğitimi yüz yüze olması gereken bir ders, uzaktan eğitimde çok az verim alınıyor, deneyimli bir eğitimci olmazsanız boşuna zaman kaybı (Ö15-ODÖ).

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler görsel sanatlar dersinin uygulama içeriğinden dolayı uzaktan eğitime uygun olmadığına yöneliktir. Atölye ortam etkileşiminin yaşanmaması ve uygulama süreçlerinde motivasyon sürecinin işletilememesi ders verimi açısından olumsuzluklar yaratmıştır.

1.3. Zaman içerisinde salgın sürecinin de uzamasıyla birlikte öğretmenlerin öğrenciyi ders sürecinde tutmak için *çevrimiçi ortamların kullanımına yönelik arayışlara* girdikleri görülmektedir. Bu kapsamda çevrimiçi ders süreçlerini yürütmek için EBA, Zoom, Googlemeet ve Microsoft teams gibi platformları, öğrencilerle iletişimde kalmak, ödev paylaşımı gibi durumlar için ise Telegram, Whatsapp ve Discord adlı uygulamaları kullandıkları öğretmen görüşlerine yansımıştır. Ders süreçlerini daha etkili hale getirmek ve öğrencinin motivasyonunu yüksek tutmak için ise WEB 2.0 araçlarına başvurulmuştur. Başvurulan WEB 2.0 araçları öğretmen görüşleri bağlamında şöyledir.

Zoom eğitim programımız, canva tasarım programımız, padlet, learningapps, wordart, wordwall gibi programları kullandık. Zoom üzerinden öğrencilerimizi kimi sanatçılarla ve akademisyenlerle buluşturduk. Kültür Bakanlığı sanal müzeleri, Pera, İstanbul Modern, Arter ve Sakıp Sabancı müzelerinin etkinlik ortamlarını kullandım. Öğrencilerimin çalışmalarını videoshow uygulaması yoluyla online olarak sergiledim (Ö6- BİLSEM).

Derslerde sunum programları kullandık, sanal müzeleri ziyaret ettik, görsel dokümanları inceledik, öğrencilerin derslere interaktif katılımını sağladık, Canva, wordart, wordwall, learningapps, zoom, mentimeter, emaize, chatter pix gibi Web 2.0 araçlarını kullandık. Öğrenciler çalışmalarını dijital olarak gönderdiler, bu yolla mail kullanmayı öğrendiler (Ö24-BİLSEM).

Bulgular öğretmenlerin dersi desteklemek ve öğrenciyi araştırmaya yöneltmek için video izleme-paylaşma ve sanal müze platformlarını çok yaygın kullandıklarını göstermektedir. Örneğin; Ö19-İÖ Kodlu öğretmen “*Sanal müze en çok kullandığımız sanal çevreler oldu. Hem çocukların keyif alması hem de daha önce öğrendikleri sanatçının eserlerini yakından görmek onları heyecanlandırıyordu*” şeklinde deneyimini paylaşmıştır. Diğer yandan görsel sanatlar derslerinde üretim boyutu ve ürettiğini sergileme boyutu da önemlidir. Öğretmenlerin ifadeleri çevrimiçi ortamları sadece araştırma, üretme ve etkileşim yaratma bağlamında kullanmadıklarını aynı zamanda öğrencilerinin çalışmalarını sergilemek için de kullandıklarını göstermektedir. Araştırmaya teşvik, öğrencide öğrenmeye dair merak ve heyecan oluşturma, ürettiğini sergileme ve özgüven oluşturma bağlamında bu platformların ders süreçlerinin içerisine alındığı öğretmenlerin görüşlerine yansımıştır.

1.4. Bunun yanı sıra öğretmenlerin öğrencinin derse katılımında sürekliliği sağlamak için derslerini *uzaktan eğitime göre yeniden planlamaya gereksinim duydukları* görülmektedir. Bu planlamalar; ders içeriğini sadeleştirme, yeni ve farklı içerik üretme ihtiyacı, dijital ortamda kullanılabilir öğretim materyali hazırlama, uygulama ile elde edilen kazanımlardan ziyade sanat tarihi, sanat eseri inceleme, çevrimiçi müze eğitimi gibi teorik içeriklere yönelme, kolay ulaşılabilir materyallerle uygulama içeriklerini basitleştirme, ders süresinin kısaltmasından dolayı etkinlik çeşitliliğini azaltma yönünde

gerçekleşmiştir. Ders içeriğinin yeniden planlanmasında öğretmenlerin süreç içerisinde yaşadıkları deneyimlerin etkisi büyüktür. Öğretmenlerden bazılarının uzaktan eğitimin başında ve süreç içerisinde kimi deneme yanılmalarla geliştirdiği eylemler şöyledir.

Pandeminin başlangıcında kafamda bir sürü fikir ile uğraştım, araştırma ve incelemelerde buldum, fakat uygulamaya geçince bunların hepsini öğrencilere vermenin zor olduğunu ekran karşısında bilgi temelli uygulamalardan sıkıldıklarını gördüm. Uygulamalı çalışmalarda ise öğrencilerim küçük oldukları için malzeme yönetimi konusunda sıkıntılar yaşadım, öğrencilerin ekran karşısında boyaları hunharca kullanmasına müdahale edemedim veya resim çalışmasında istediğim gibi yapamıyorsa elimi ekrandan uzatma ihtiyacı, çocuğa dokunma ihtiyacı çok hissettim (Ö6-BİLSEM).

Derslerime uygulamadan ziyade teorik olarak ağırlık verdim ve çocuklara online müze, sanat galerisi, videolu anlatımlar hazırladım katılan öğrencilere öncelikle teorik olarak konuyu daha derin vermeye çalıştım (Ö12-LİSE).

Kamera karşısında yapılabilecek daha basitleştirilmiş sanatsal etkinlikleri tercih ettim. Önce kendim uyguladım öğrencinin anlayıp anlayamayacağını zaten bir süre sonra biliyorsunuz ve zorluk derecesini ona göre belirliyorsunuz. Ders öncesi çocukların ulaşabilecekleri malzemelerden olmasına dikkat ettim ve etkinlik öncesi merak uyandırıcı hikayeler hazırladım (Ö19-İÖ).

Görüşler öğretmenlerin süreç içerisinde canlı ders deneyimlerini iyileştirdiğini ve geliştirdiğini göstermektedir. Diğer yandan öğretmen ifadelerine göre onları en çok zorlayan durumun, uygulamalı çalışmaların dönüt verme, malzeme kullanımından teknik anlatıma farklı boyutlarıdır. Bu zorluğu ön gören öğretmenlerin ders sürecini sanat tarihi ya da çevrimiçi müze eğitimi bağlamında yapılandırdığı görülmektedir. Bu kapsamda çevrimiçi içeriklerin oldukça fazla tercih edildiği de söylenebilir. Ders saatinin 40 dakikadan 30 dakikaya düşürülmesi de öğretmenlerin ağırlıklı olarak teorik anlatımlara yönelmesinde ayrı bir neden olarak görülmektedir.

1.5. Canlı ders süreçleri ile ilgili bir başka durum ise öğrenciyi izleme ve değerlendirme boyutu olmuştur. Öğretmenlerden bazıları öğrenciyi izleme ve dersin kazanımlarını değerlendirmede zorlandıklarını, biçimlendirici (süreç temelli) değerlendirme sürecini işletemediklerini ifade etmişlerdir. Örneğin; Ö17-00 Kodlu öğretmen “Dönüt vermek zorlayıcıydı. Değerlendirme de aynı şekilde. Bunların hepsini ders saatine sığdırmak imkansızdı” şeklinde deneyimini paylaşmıştır., Bu konuda Ö4-AGSL Kodlu öğretmen ise deneyimlerini şöyle ifade etmiştir.

Dersimizin doğası gereği çizim esnasını takip edebilmemiz öğrencinin hatasını veya doğrularını tespit etmemiz önemli. Bu bakımdan temas edemediğimiz birçok davranış ve geri bildirim yapamamak güçlü öğrenmeyi aksattı. Öğrencinin motivasyonu ve hazırbulunuşluğu öğretmenin arttırdığı bir durum olduğu için uzaktan eğitimde aksaklıklar fazlaydı. Bu yüzden değerlendirme kriterdim biraz değişti (Ö4-AGSL).

Öğretmenler için zamanında dönüt verememe hem motivasyon sürecini hem de öğrenci kazanımlarını destekleme noktasında olumsuzluk yaratan bir durumdur. Bu nedenle öğretmenlerden bazıları yüz yüze eğitimde kullandıkları değerlendirme ölçütlerinde esnetmeye gittiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden bazıları içinse son ürünlerin değerlendirmesi dijital ortamda portfolyo teslimi üzerinden gerçekleştirilmiştir.

1.6. Diğer yandan öğretmenlerin canlı ders süreçlerinde “öğrencinin iyi olma halini destekleme” yönünde çeşitli uygulamalara yöneldikleri görülmektedir. Bunlar; öğrenciyi ders sürecinde tutabilmek için motivasyon etkinlikleri ve öğrencinin psikolojik sürecini desteklemeye yönelik gerçekleşmiştir. Öğretmenlerin motivasyon için ağırlıklı olarak; ders sürecinde motive edici konuşmalar yapma, derste merak uyandırıcı mini hikayeler kullanma, eğlenceli etkinlikler planlama, çevrim içi ders sürecinde arkadaş sohbetlerine izin verme gibi yöntemlere başvurduğu görülmektedir. Öğretmenlerin ifadelerinden bazıları şöyledir.

Canlı ders sürecinde öğrencilere sürekli bu durumun geçici bir olgu olduğunu söyledim. Bu süreci iyi değerlendirmeleri gerektiğini, çeşitli hobiler edinmelerini söyledim (Ö11-LİSE).

Öğrencilerim genel olarak dersleri ilgiyle takip etti, çok sıkıldıklarını düşündüğümde ilgilerini çekecek etkinlikler yapmaya çalıştım. Sohbet etmeye ihtiyaç duyduklarını fark ettiğim zamanlar oldu, sohbet havasında bir atmosfer yarattım (Ö24-BİLSEM).

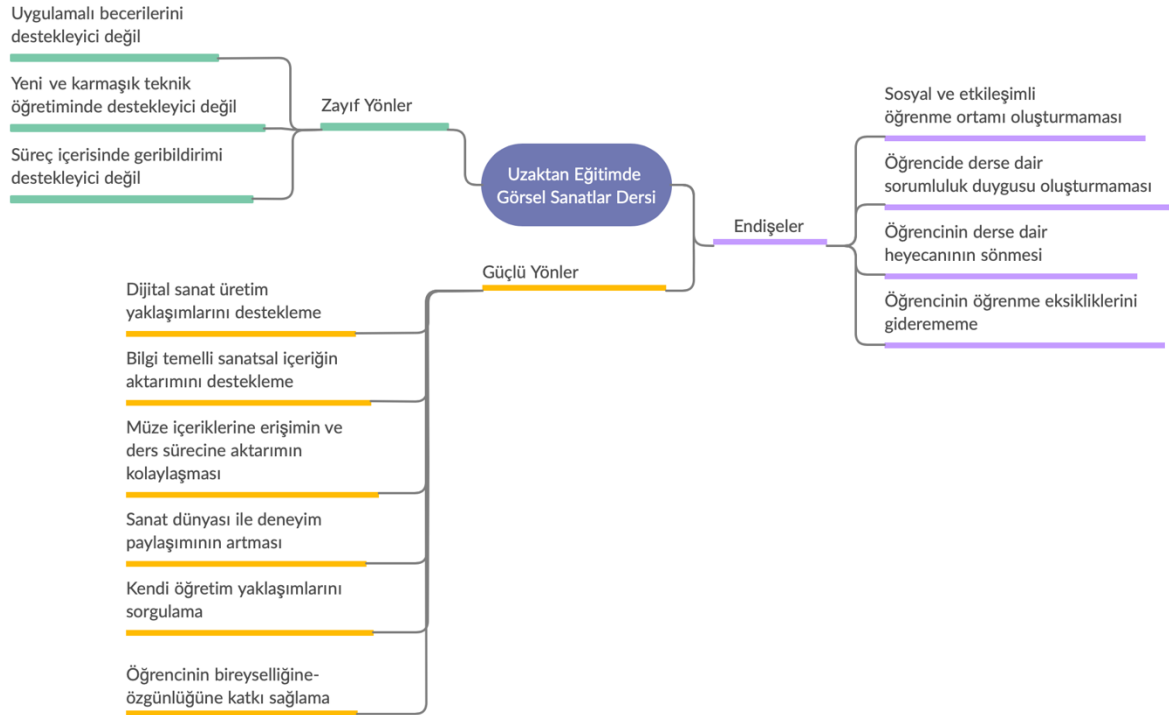
Öğrencilerin sosyal etkileşimine izin verme, sohbet atmosferi oluşturma öğretmenler tarafından en sık başvurulan durum olmuştur. Diğer bir durum ise öğrencilerden ilgi duydukları alanlara yönelme

konusunda tavsiyeler vermedir. Öğretmenlerin devamsızlıkla ilgili durumlarda ise okul rehberlik servisi, ya da ailelerle direkt iletişime geçtikleri görüşmelere yansımıştır. Ancak salgın döneminin uzamasının öğretmenler ve öğrenciler üzerinde yorgunluk yarattığı da bazı öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Örneğin; Ö9-00 Kodlu öğretmen “Salgının ilk dönemlerde çok eğlenceli etkinlikler yaptık, sanatçı gibi giyindik, sanatçıları tanıdık pencerelerimize resimler astık, ancak sürecin uzamasından dolayı çocukların ve biz öğretmenlerin artık psikoloji tamamen kaldırmıyor açıkçası her iki tarafta da yorgunluk ve yılgınlık oluştu” demiştir.

2) Uzaktan eğitimde görsel sanatlar dersi

Görsel sanatlar öğretmenlerinin uzaktan eğitimde görsel sanatlar dersine ilişkin görüşleri üç kategori altında gruplandırılmıştır. Bu kategoriler Şekil 3’de görüldüğü gibi görsel sanatlar dersi bağlamında; 2.1. uzaktan eğitimin güçlü yönleri, 2.2. uzaktan eğitimin zayıf yönleri ve 2.3. uzaktan eğitime ilişkin endişeler olarak ifade edilmiştir.

Şekil 3. Uzaktan eğitimde görsel sanatlar dersi kategorisine ilişkin kodlar

2.1. Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinin görsel sanatlar eğitimi bağlamında güçlü yönlerini; dijital sanat üretim yaklaşımlarını destekleme, bilgi temelli sanatsal içeriğin aktarımını destekleme, müze içeriklerine erişimin ve ders sürecine aktarımın kolaylaşması, sanat dünyası ile deneyim paylaşımının artması, öğrencinin bireyselliğini destekleme ve kendi öğretim yaklaşımlarını sorgulama olarak değerlendirmişlerdir. Örneğin; Ö4-AGSL Kodlu öğretmen “Avantajı; sanal geziler, sergi, müze, seminerler, bunlara ulaşım ve kolayca takip etmek güzeldi” şeklinde sanat dünyasını yakından takip edebilme fırsatını ifade etmiştir., Müze içerikleri ile sanatsal bilgi aktarımına ilişkin yaklaşımlara öğretmenlerin uzaktan eğitimde sıklıkla başvurduğu görülmektedir. Örneğin; görüşme kaydında Ö19 Kodlu öğretmen “Bol bol müze gezdik, çocukların daha fazla keyif alıp eğlenebilecekleri, düşünebilecekleri, sorgulayabilecekleri ve bilgi açısından daha doyurucu etkinlikler yaptık (Görüşme Kaydı 3) demiştir. Ö5 Kodlu öğretmen, uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin daha fazla dijital kaynaklar üzerinden sanatsal üretime yöneldiklerini ve bundan da keyif aldıklarını ifade etmiştir. “Dijital temelli araçları kullanmaktan öğrenciler keyif alıyor, bu süreçte onları bu araçlarla çalışmalara yönlendirmenin çok mühim olduğunu gördüm”(Ö5-BİLSEM) şeklinde deneyimini paylaşmıştır. Bazı öğretmenler ise süreçte kendi öğretim yaklaşımlarını sorguladıklarını ve sanatsal eğitime dair bakış açılarını genişlettiklerini ifade etmişlerdir. Yaratıcı boyutun gelişimine yada

öğrencinin bireyselliğine-özgünlüğüne katkı bağlamında Ö1-AGSL ve Ö6-BİLSEM Kodlu öğretmenlerle yapılan görüşmede şu ifadeler dikkat çekmektedir.

Bu sürecin en büyük katkısı bence; sınıflarda yapılan yüz yüze eğitimlerde çocuklarda genellikle kopyalama, birbirlerinden etkilenme, birbirlerini yönlendirme gibi etkilenmeler çok oluyordu. Ama uzaktan eğitimde çocuğun tamamen kendi yaratıcılığıyla başbaşa kaldığını ve ürün çeşitliliğini gördüm. Yaratıcılık konusunda birbirlerini olumsuz yönde etkilemiyorlar dolayısıyla kendilerini geliştirmeleri bakımından bence bir nebze daha iyi olabilir. Çünkü kendilerini başkalarının etkisi altında kalmadan daha özgürce ifade edebiliyorlar. Sınıf ortamında çok fazla taklit oluyor. Ama uzaktan eğitimde birbirinden etkilenme, taklit ortadan kalkıyor diye düşünüyorum (Görüşme Kaydı 2, Ö1).

2.2. Öğretmen ifadelerinde de görüldüğü gibi uzaktan eğitim öğrencinin malzemenin sınırlarını zorlama ve daha öze dönme bağlamında katkı sunmuştur. Ancak öğretmenler çevrimiçi eğitim ortamlarını görsel sanatlar eğitiminin uygulama becerini, yeni ve daha karmaşık tekniklerin öğretimini desteklemediğini, uygulama süreçlerinde dönüt (geribildirim) sürecinin verimli bir şekilde işlemediğini ve grup çalışmalarına olanak yaratmadığını ifade etmişlerdir. Ö22-LİSE, Ö9-OO ve Ö3-AGSL Kodlu öğretmenler uzaktan eğitim sürecinin görsel sanatlar dersi bağlamında zayıf yönlerini şöyle ifade etmiştir

Yeni bir teknik öğretmekte zorlanıyorum. Özellikle renk karışımı, boyanın fırçanın kullanımı, kağıtların dokusu, boyanın yüzeye nasıl uygulanacağı, fırçanın tutuşu, alınan su veya boya miktarının resimdeki etkisi, daha önceden yapılan çalışmalardaki hatalar ve doğruların gösterilmesi, arkadaşlarının kullandığı farklı teknikleri de öğrenebilme ve deneyimlenebilme, her öğrencinin her malzemeyi tanıyabilmesi bunlar oldukça zor (Ö22-LİSE).

Bazı öğretmenler ise öğrencinin daha önce sınıfta yüz yüze deneyimlediği bir teknikte, örneğin, suluboya, pastel boya gibi teknikler için öğretimde sıkıntı yaşamadıklarını, ancak ilk defa öğretilen bir tekniğin öğretiminde zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Ancak öğretmenlerin söylemlerine en çok yansıyan durum “derse az sayıda öğrencinin katılması, öğrencinin derste katıldığı durumlarda ise aktif olarak derse katılmaması”dır. Öğretmen görüşlerinde bazıları şöyledir.

Genel itibari ile katılan öğrenci sayısı 5-6 kişiyi geçmemekle birlikte ders sürecinde aktif olarak söz alan öğrenci 1-2 kişi olmaktadır (Ö11-LİSE).

En çok yaşadığım sorunların başında öğrencilerin ekranlarını açmaması ve derse bağlanmaması oldu. Bu durum için kesin - genel geçer bir yaptırımımız olmadığından bütün inisiyatif öğrencinin niyetine bırakmış olmak en büyük zorluk kanımca (Ö16-AGSL).

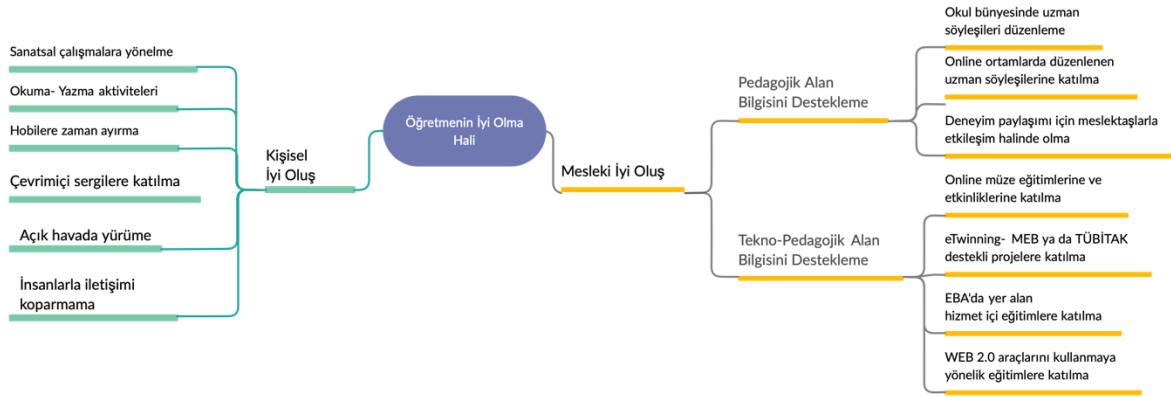
2.3. Öğretmenler “öğrencinin kamera açma zorunluluğu olmadığı için” öğrenciyi derse katılım bağlamında takip edemediklerini sıklıkla ifade etmişlerdir. Öğretmenler uzaktan eğitimde yaşadıkları zorluklar bağlamında çeşitli endişelerini de dile getirmişlerdir; Bu endişeler; uzaktan eğitimin sosyal ve etkileşimli bir öğrenme ortamı oluşturulmaması, öğrencide derse dair sorumluluk duygusu oluşturulmaması, öğrencinin derse dair heyecanının sönmesi ve öğrencinin öğrenme eksikliklerini giderememeye dairdir. Örneğin; Ö6-BİLSEM kodlu öğretmen “Yüz yüze eğitimde bilgi yüklemesi daha az oluyor ama sosyal ortamda öğrenme daha kalıcı ve eğlenceli oluyor. Derse devamı fazla olan öğrencilerin bırakmalarından korkuyorum, onlara uzaktan yetememekten korkuyorum, öğrencilerin bazılarının gelişmemesinden endişelenemiyorum” diyerek sürece dair yüksek düzeyde kaygılarını ifade etmiştir. Aynı öğretmen 2. Görüşmede aynı ortamda bulunmamanın dersi planlama bağlamında yarattığı durumu şöyle ifade etmiştir:

Atölyede grup çalışmalarını daha fazla yapıyorduk, kimi zaman birlikte kimi zamanda yorum boyutunda etkileşimli çalışmalar şeklinde. Uzaktan eğitimde grup çalışmalarını çok yapamadık. Sadece birbirlerinin çalışmalarına yorum yapabildiler. Birlikte üretecekleri çalışmalar olmadı. Bazı öğrenciler bireysel çalışmalardan çok grup çalışmalarına yatkın, ya da sosyal bir ortamda üretmeye, öyle öğrenciler genellikle uzaktan öğretim sürecinde dersten koptular (Görüşme Kaydı 1, Ö6).

3) Öğretmenin iyi olma hali

Görsel sanatlar öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde kendilerini güçlendirmek için neler yaptıkları, diğer bir deyişle iyi olma halini nasıl destekledikleri iki kategori altında gruplandırılmıştır.

Bu kategoriler Şekil 4'te görüldüğü gibi 3.1. kişisel iyi oluş ve 3.2. mesleki iyi oluş olarak ifade

edilmiştir.

Şekil 4. Öğretmenin iyi olma hali kategorisine ilişkin kodlar

3.1. Şüphesiz öğretmenin iyi olma hali öğrenme-öğretme süreçlerini olumlu etkileyen bir durumdur. “Öğretmenin iyi olma hali, öğretmenlerin yaptıkları işlere ve mesleklerine ilişkin bilişsel, duygusal, sağlık ve sosyal koşullara verdiği tepkiler olarak tanımlanabilir (Viac ve Fraser’dan aktaran, ERG Raporu, 2020). Öğretmenlerin salgın döneminde duygusal bağlamda kendilerini güçlendirmeye yönelik; okuma-yazma aktiviteleri, hobilere zaman ayırma, sanatsal üretimler gerçekleştirme, çevrimiçi sergilere katılma, açık havada yürüme ve insanlarla iletişimi koparmama olarak gerçekleşmiştir.

3.2. Öğretmenlerin mesleki bağlamda kendilerini güçlendirmek için ise yoğun bir şekilde hem alan hem de tekno-pedagojik alan bilgisini güçlendirmeye yönelik etkinliklere, eğitimlere katılma gereksinimi duydukları bulgulara yansımıştır. Okul bünyesinde uzman söyleşileri düzenleme, çevrimiçi ortamlarda düzenlenen uzman söyleşilerine katılma ve deneyim paylaşımı için meslektaşlarla etkileşim halinde olma yoluyla pedagojik alan bilgilerini artırmaya dair tutumlar sergiledikleri görülmektedir. Örneğin;

Sanal sergi, sanal konser, kariyer günleri konseptli Googlemeet üzerinden forum ve söyleşiler, okul toplantıları vb. en yaygın kullandığımız sanal mecramız oldu. Yüz yüze iletişimin kopması nedeniyle daha bireysel olarak problem çözme beceri ve stratejilerimiz gelişti (Ö16-AGSL).

Farklı üniversitelerden akademisyenleri çevrimiçi olarak alanımızda söyleşi ve etkinlikleriyle öğrenci, öğretmen ve velilerimizle bir araya getirdik(Ö5-BİLSEM).

Pedagojik alan bilgisi, öğretme ve öğrenmenin pedagojik bilgisi ile görsel sanatlar alan bilgisinin birleşme noktasında bulunmaktadır. Teknolojik pedagojik alan bilgisi ise teknolojinin bu süreçle bütünleştirilmesidir. Yüz yüze derslerde sadece gerektiği zaman kullanılan teknoloji uzaktan eğitimde ders sürecinde kullanılan her stratejinin önemli bir bileşeni haline gelmiştir. Bulgular öğretmenlerin tekno-pedagojik alan bilgilerini güçlendirmek için; çevrimiçi müze eğitimlerine ve etkinliklerine katılma, e-Twinning- MEB ya da TÜBİTAK destekli projelere katılma, EBA’da yer alan hizmet içi eğitimlere katılma ve çevrimiçi öğrenme yaklaşımlarını destekleyecek WEB 2.0 araçlarının kullanımına yönelik eğitimlere katıldıklarını göstermektedir. Örneğin;

Teknolojiye uyum sağlamanın ve WEB 2 araçlarını kullanmanın eğitime katkı ve motivasyon sağladığını gördüm. İzmir İl Milli Eğitim çatısı altında hazırlanmış Zoom, Teknoloji ve WEB 2 araçlarını kullanımına yönelik toplantılara katıldım. You Tube’dan konuya ilişkin videoları izledim (Ö10-İÖ).

E-twinning projelerine katıldık, WEB2.0 araçlarını dersimizin müfredatındaki konuları kapsayacak şekilde kullanmaya çalıştık. ÖRAV 5 taş projesi ile alanımız dışındaki farklı bir projeye de katıldık. İlimizdeki BİLSEM’ler ile ortak söyleşilerimiz oldu, alanında uzman akademisyenleri bu süreçte eğitimlerimize dahil etme fırsatı elde ettik (Ö24-BİLSEM).

EBA ve İl Milli Eğitim AR-GE birimlerinin öğretmenlerin dijital alanda yetkinliklerini artırmaya yönelik çeşitli eğitimler düzenledikleri, öğretmenlerin bu etkinliklere ve çeşitli projelere dahil oldukları, You Tube gibi video izleme ve paylaşım platformlarına da eksikliklerini gidermek için ayrıca başvurdukları bulgulara yansımıştır. E-twinning projelerinin de deneyim paylaşımına imkân

yaratılan ortamları öğretmenler arası etkileşimi güçlendirdiği görülmektedir. Yapılan derinlemesine görüşmede Ö6 kodlu öğretmen durumu şöyle ortaya koymuştur:

Web 2 araçlarını kullanmak çok kolay. Bu araçlar çocukların kullanabileceği basitlikte hazırlanmış. Bu araçlarla Photoshopta yapabildiğin pek çok şeyi yapabiliyorsun. Katıldığımız bir sürü eğitim ve proje oldu süreçte. Sosyal içerikli projelere ve e-twinning projelerine katıldım. Öğrencilerimi de bu projelere kattım. MEB da çok fazla Hizmetiçi eğitim programı düzenledi. Bunları normal eğitimde takip etmem zordu, ancak bu uzaktan süreçte çok fazla eğitime katılma fırsatı yakaladım. E- twinning projelerinde çok fazla dijital öğrenme ortamlarının kullanımı ile ilgili video seyrettim (Görüşme Kaydı 1, Ö6).

4) Eğitimde değişime bakış

Görsel sanatlar öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde eğitimdeki değişimlere dair görüşleri iki kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler Şekil 5'te görüldüğü gibi 4.1. eğitimde eşitlik ve 4.2. harmanlanmış (Hibrid) eğitime bakış olarak ifade edilmiştir.

Şekil 5. Eğitimde değişime bakış kategorisine ait kodlar

4.1. Eşitlik tüm öğrencilere sanat öğretiminde eşit imkân sunmaktan daha fazlasıdır. Bireysel farklılıklara duyarlı olmak, tüm öğrenciler için benzer fırsatları ve sonuçları yaratmak, tüm öğrencilere adil ve tarafsız davranmak eşitlikçi öğretime işaret eder. Araştırmada görsel sanatlar öğretmenlerinin uzaktan öğretim sürecini eşitlik bağlamında değerlendirmeleri istenmiş ve öğretmenlerin çok azının olumlu bir bakış açısı geliştirdiği görülmüştür. Bu öğretmenler uzaktan eğitimi bilgiye erişim ve ihtiyaç duyulduğunda başvurabilme bağlamında olumlu bir fırsat yaratırken, sosyo-ekonomik ve fiziki donanım yetersizlikleri nedeniyle eşitsizlik yarattığını ifade etmişlerdir. Örneğin; Ö10-İO Kodlu öğretmen “Zoom sayesinde yurtdışındaki öğretmenlerin katıldığı birçok eğitime katılma fırsatı buldum. Bu durum dijitalleşmenin kapsayıcılığı sayesinde gerçekleşti. Altyapı iyileştirilmesi ve teknolojik ekipman desteği ile kapsayıcılık ve eşitlik sağlanmış olacaktır” demiştir. Araştırmaya katılan hemen hemen her öğretmen eğitimdeki eşitsizliğin uzaktan eğitim sürecinde daha da arttığı ifade etmiştir. Öğretmen görüşleri, sosyolojik, ekonomik ve coğrafi nedenlerden dolayı uzaktan eğitimin eşitsizlik yarattığı üzerindedir. Öğretmenlerden bazılarının değerlendirmeleri şöyledir.

Eşit değil, maalesef kimi derse girebiliyorken kimi kardeşi girdiği için giremiyor veya interneti az olduğu için dersleri önem sırasına koyup o şekilde giriyor. Umarım bu süreç bir an önce biter yüz yüze eğitim her kademe her öğrenci ve her ders için önemli. Bir kişinin mimiklerini görmek sesini duymaktan çok daha iyi. Adı üstünde bizim dersimiz görsel sanatlar görmeye ilgili her ne kadar resim ve görsel paylaşırsak da birbirimizi görmediğimiz için dersi anlamak da kolay olmuyor bu yüzden çocukların psikolojisini anlıyorum çünkü ben de yaşıyorum (Ö9-00).

Bu bizim alanımızda zaten her zaman yaşadığımız bir durum. Her öğrenci nitelikli malzeme alamıyor. Her öğrenci nitelikli sergi, müze gezisine gidemiyor. Aynı durum uzaktan eğitim sürecinde benzer olanak ya da olanaksızlarla devam ediyor. Kimisi bireysel tabletinden bilgisayarından derse katılıp çalışmalarını yaparken kimisi de annesinin veya babasının niteliği düşük cep telefonlarıyla derse katılıp dijital temelli çalışma yapma gayretinde oluyor (Ö5-BILSEM).

4.2. Öğretmenlerden harmanlanmış (hibrid) eğitimi, diğer bir deyişle çevrimiçi ortamda eğitim ile yüz yüze eğitimin birlikteliğini görsel sanatlar bağlamında değerlendirmeleri istenmiş ve üç yaygın görüş bulgulara yansımıştır. Öğretmenlerden bir bölümü sanat derslerinin yüz yüze etkileşime uygun

olduğunu, bu nedenle görsel sanatlar eğitiminde harmanlanmış eğitimin uygulanamayacağı, bir bölümü sanat derslerinin teorik boyutunun uzaktan eğitimle yürütülebileceği, ancak uygulamaların yüzyüze eğitimle verilmesinin uygun olacağını söylemişlerdir. Bir bölüm öğretmen için ise eğitimde eşitlik sağlanmadığı sürece uzaktan eğitim ve harmanlanmış eğitim düşünülebilir değildir. Harmanlanmış eğitimi sanat eğitimi açısından uygun bulmayan öğretmenler; “Görsel Sanatlar dersi için uygun olmadığını düşünüyorum (Ö22-LİSE). “Sanat eğitimi gibi uygulamalı derslerin yüz yüze yapılması daha verimli olur” (Ö24-BİLSEM) gibi ifadelerle düşüncelerini açıklamışlardır. Harmanlanmış eğitimi eşitlik açısından değerlendiren ise “Okul ve öğrencinin teknik donanımları yeterli olmadığı için ve okullar arası farklardan dolayı sorun yaşanabileceğini düşünüyorum ama yaşanarak görülmesinde de sıcak bakıyorum” (Ö3-AGSL) şeklinde düşüncelerini ifade etmişlerdir. Harmanlanmış eğitimi olumlu yönde değerlendiren öğretmenlerin görüşleri ise şöyledir.

Görsel sanatların bazı konuları için uzaktan eğitimi kullanmak mümkün. Sanat tarihi, görsel kültür ve bazı konuların kuramsal içerikleri uzaktan eğitim sürecinde yer alabilir diye düşünüyorum (Ö5-BİLSEM).

Hibrid bir eğitimin olması taraftarıyım. Fakat, uzaktan eğitim modelinin uygulanması için öğrencilerde teknolojik alt yapısının olması gerekmektedir. Bu durumu görsel sanatlar kazanımları kapsamında ele alırsak, sanat ile ilgili projelerde ilerleyişi anlık desteklemek için çevrim içi bir platform ile eğitim uygulanabilir (Ö11-LİSE).

Görüşlerde de görüldüğü gibi öğretmenler çevrimiçi ortamda eğitimin yüzyüze eğitimi destekleyecek şekilde kullanılabileceğini ifade etmişlerdir. Özellikle dersin sanat tarihi gibi içeriklerinin uzaktan, uygulamaların ise yüzyüze eğitimle gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir. Bu ifadeler öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadığı ilk deneyimler ile karşılaştığında zaman içerisinde uzaktan eğitime dair algılarında değişime de işaret etmektedir. Örneğin, Ö1 Kodlu öğretmen ile yapılan görüşmede “Bir fırçayı bir boyayı ya da bir teorik konuyu anlatırken herhalde uzaktan bir şekilde kamera karşısında bir şeylerin öğrenilemeyeceğini ya da öğretilmeyeceğini düşünüyordum. Bu süreç bize şunu gösterdi, bir hedef doğrultusunda uzaktan da olsa bir şekilde hedefe ulaşmak için başarı yakalamak mümkün olabiliyor” (Görüşme Kaydı 2) ifadesini kullanmıştır.

Sonuç ve Tartışma

COVID-19 salgın sürecinde öğretmenlerin çevrimiçi ortamlarda yürüttükleri görsel sanatlar dersine yönelik deneyimlerinin incelendiği bu çalışmada araştırmanın alt amaçlarına dair çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. *Araştırmanın birinci alt amacı* olan görsel sanatlar öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde görsel sanatlar dersini nasıl yürüttüklerine ait bulgular canlı ders deneyimleri teması altında toplanmıştır. Öğretmenlerinin salgın nedeniyle uzaktan eğitimle ilk karşılaşmalarında çeşitli zorluklar yaşadıkları görülmektedir. Öğretmenlerin yaşadıkları zorluklar öğrencilerin derse katılımı ve erişim sorunları ile kendi dijital okuryazarlık düzeyleri üzerinden gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin çevrimiçi ortamda ders sürecini ilk kez deneyimledikleri ve bu ortama uyum sağlamada tekno-pedagojik alanda yeterli düzeyde olmadıklarından dolayı bir süre zorlandıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin neredeyse tamamı tarafından dile getirilen en önemli zorluklardan biri öğrencilerin derse katılımı ile ilgilidir. Öğretmenler derse devam zorunluluğunun olmamasından dolayı öğrencinin derse girmeyi tercih etmemesi ya da öğrencinin internet erişiminden kaynaklı yaşadıkları zorluğu dile getirmişlerdir. Derse katılımı ile ilgili sıkıntıları “öğrencinin evinde bulunan internet altyapısına ve tablet, bilgisayar, mikrofon, kamera gibi donanım eksikliklerine” bağlayan öğretmenler ve öğrencinin imkanları doğrultusunda dersler arasında seçim yapmaya yöneldiklerini de düşünmektedirler. Uzaktan eğitim kaynaklara sahip olmayan öğrencilere teknoloji erişimi sağlama ve eğitim personelin temel bilgisayar bilgi ve becerilerinin eksikliği konusunda birtakım zorlukları getirmiştir. Bu eksikliğin yol açtığı sonuçları ortaya koyan Yılmaz İnce, Kabul ve Diler’in (2020) araştırmasına göre öğrencilerin bilgisayar ve internete sahip olma imkânlarının uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini etkilediği ve öğrencinin derse aktif katılım istekliliğinde değişimlere neden olmaktadır. Bu nedenle teknik altyapının iyileştirilmesinin uzaktan eğitimin daha verimli kullanılması için önemli ayaklarından biri olduğu görülmektedir. Karakuş, Ucuzsatar, Karacaoğlu, Esendemir, Bayraktar’ın (2020) öğretmen adayları ile yaptığı araştırma da bu sonuçları destekler niteliktedir. Araştırmada öğretmen adaylarının sürece daha çok cep telefonu ve dizüstü bilgisayar ile katıldıkları ve en sık yaşanan teknik aksaklıkların internet/bağlantı sorunu ve desteklenmeyen cihaz/donanım eksikliği

olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan bu çalışmada öğrencinin derse katılımını teknolojik altyapı sorunlarından öte, öğrenci algıları ve öğretmenin derse dair algılarıyla ilişkilendiren öğretmenlerde olmuştur. Öğretmenlerden bazıları uzaktan eğitimin ilk başladığı haftalarda derse katılımın öğrenci tarafından keyfi bir durum olarak algılandığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun ise dersin uygulama boyutlarının ve süreç odaklı içeriğinin uzaktan eğitim için elverişli olmadığına inandıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Özgöl, Sarıkaya ve Öztürk (2017) uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanı değerlendirmelerine dair yaptıkları çalışmada uzaktan eğitim uygulamalı derslerde avantajdan daha çok dezavantajlar yaratmaktadır. Bu çalışmada öğretmenler özellikle atölye ortam etkileşiminin yaşanmaması ve uygulama süreçlerinde motivasyon sürecinin işletilememesi nedeniyle ders verimi açısından olumsuzluklar yaşadıklarını söylemişlerdir. Ancak zaman içerisinde salgın sürecinin de uzamasıyla birlikte öğretmenlerin öğrenciyi ders sürecinde tutmak için çevrimiçi ortamların kullanımına yönelik arayışlara girdikleri ve bu kapsamda öğrencinin derse dair motivasyonunu artırmak için WEB 2.0 araçlarına başvurulduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca ortaya çıkan sonuçlar öğretmenlerin derse desteklemek ve öğrenciyi çalışmaya yönlendirmek için video izleme-paylaşma ve sanal müze platformlarını çok yaygın kullandıklarını göstermektedir. Hiçyılmaz'ın (2021) pandemi süreci üzerine görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşleri ile ilgili çalışmasında da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Görsel sanatlar öğretmenlerinin, soru-cevap ve gösterip yaptırma gibi farklı yöntem ve tekniklerini kullanarak eğitim sürecini yürüttüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre görsel sanatlar öğretmenlerinin COVID-19 pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullandıkları söylenebilir. Diğer yandan görsel sanatlar derslerinde üretim boyutu ve ürettiğini sergileme boyutu da önemlidir. Öğretmenlerin çevrimiçi ortamları sadece araştırma, üretme ve etkileşim yaratma bağlamında kullanmadıkları aynı zamanda öğrencilerinin çalışmalarını sergilemek için kullandıkları da ortaya çıkan sonuçlardır. Çalışmaya teşvik, öğrencide öğrenmeye dair merak ve heyecan oluşturma, ürettiğini sergileme ve özgüven oluşturma bağlamında bu platformların ders süreçlerinin içerisine alındığı öğretmenlerin görüşlerine yansımıştır. Bunun yanı sıra öğretmenlerin öğrencinin derse katılımında sürekliliği sağlamak için derslerini uzaktan eğitime göre yeniden planlamaya gereksinim duydukları görülmektedir. Bu planlamalar; ders içeriğini sadeleştirme, yeni ve farklı içerik üretme ihtiyacı, dijital ortamda kullanılabilir öğretim materyali hazırlama, uygulama ile elde edilen kazanımlardan ziyade sanat tarihi, sanat eseri inceleme, çevrimiçi müze eğitimi gibi teorik içeriklere yönelme, kolay ulaşılabilir materyallerle uygulama içeriklerini basitleştirme, ders süresinin kısalmasından dolayı etkinlik çeşitliliğini azaltma yönünde gerçekleşmiştir. Ders içeriğinin yeniden planlanmasında öğretmenlerin süreç içerisinde yaşadıkları deneyimlerin etkisi büyüktür. Bazı öğretmenler de ekran karşısında öğrencinin dikkat süresinin kısa olmasından dolayı dersin giriş bölümünde bazı değişikliklere gittiğini belirtmişlerdir. “Görsel sanat eğitimi, normal şartlarda atölyede bilinçli bir eğitimin sürdürülmesi ile tam anlamıyla gerçekleştirilebilir. Bu eğitim atölyede hem grup içinde hem de bireysel olarak gelişir. Bu süreçte öğrenciler, özgür düşünme, yaratıcılık, kendi sanat eğilimini ve felsefesini belirleme imkânını bulurlar” (Bulut, 2001, s. 81). Bu anlamda salgın koşullarında atölye sürecinden uzaklaşmanın görsel sanatlar derse bağlamında zorlayıcı bir etken olduğu görülmektedir. Uygulamalı çalışmalar üzerinden sanatsal öğretimin dönüt verme, malzeme üzerine düşünme ve teknik boyutlarında zorlayıcılığı nedeniyle öğretmenlerin bir bölümünün ders sürecini sanat tarihi ya da çevrimiçi müze eğitimi bağlamında yapılandığı görülmektedir. Bu kapsamda çevrimiçi içeriklerin oldukça fazla tercih edildiği de söylenebilir. Ders saatinin 40 dakikadan 30 dakikaya düşürülmesi de öğretmenlerin ağırlıklı olarak teorik anlatımlara yönelmesinde ayrı bir neden olarak ortaya çıkmaktadır. Hiçyılmaz'da (2021) salgın sürecinde görsel sanatlar öğretmenleri ile yaptığı görüşmeler sonucunda öğretmenlerin birçoğunun görsel sanatlar dersinin sektöre uğramadan sürekliliğinin sağlanması, zaman ve mekân açısından esnek hale gelmesi ile olumlu bir durumun oluştuğunu ortaya koymuştur. Öte yandan çalışmada öğrenciler ile duygusal bir bağ yakalayamama durumunun ve uygulama dönütlerindeki zorlukların olumsuz etkileri olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Uygulama süreçlerinde öğrenciyi izleme ve değerlendirme boyutunda yaşanan zorluk bu çalışmanın sonuçlarına da yansımıştır. Öğretmenlerden bazıları öğrenciyi izleme ve dersin kazanımlarını değerlendirmede zorlandıklarını, biçimlendirici değerlendirme sürecini verimli bir şekilde sağlayamadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler için zamanında dönüt verememe hem motivasyon sürecini hem de öğrenci kazanımlarını destekleme noktasında olumsuzluk yaratan bir

durumdur. Bu nedenle öğretmenlerden bazıları yüz yüze eğitimde kullandıkları değerlendirme ölçütlerinde esnetmeye gittiklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmada ayrıca öğretmenlerin canlı ders süreçlerinde öğrencinin iyi olma halini destekleme yönünde çeşitli uygulamalara yöneldikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin bu bağlamda öğrencinin ders sürecinden ayrılmaması için motivasyon etkinlikleri ve öğrencinin psikolojik sürecini desteklemeye yönelik uygulamalara yöneldikleri, bunun için; derste merak uyandırıcı mini hikayeler kullanma, eğlenceli etkinlikler planlama, çevrim içi ders sürecinde arkadaş sohbetlerine izin verme gibi yöntemlere başvurdukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin sosyal etkileşimine izin verme öğretmenler tarafından en sık başvurulan durum olmuştur. Diğer bir durum ise öğrencilerden ilgi duydukları alanlara yönelme konusunda tavsiyeler vermedir. Ancak salgın döneminin uzamasının öğretmenler ve öğrenciler üzerinde yorgunluk yarattığı da bazı öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Keleş ve Yalçın (2021) salgın sürecine ilişkin öznel iyi oluş ve eğitim stresi düzeylerinin incelenmesine yönelik gerçekleştirdikleri araştırmada öğrencilerin eğitim streslerinin yüksek olduğu, buna karşılık öznel iyi oluşlarının genel itibarıyla olumlu seyrettiğini belirtmişlerdir. Öznel iyi oluşun olumlu seyretmesinde öğrencilerin ailesi ile ilişkilerindeki doyumun ve hayatındaki önemli kişilerle ilişkisinin rolünün büyük olduğuna değinen araştırmada öğrencilerin çalışma baskısı ve ders yükü yönünden daha stressiz hissettikleri ancak başarı kaygısı ve beklentiye karşı umutsuzluk açısından daha yoğun stres taşıdıkları sonucuna ulaşmışlardır. Schwartz, Exner-Cortens, McMorris, Makarenko, Arnold, Van Bavel, Williams ve Canfield (2021) ise 2310 öğrenci ile gerçekleştirdiği COVID-19 ve öğrenci refahı üzerine yaptıkları araştırma da gençlerin ortalama olarak beklediği gibi davrandığını, ancak belirli alt grupların ek desteğe ihtiyaç duyduğunu göstermektedir.

Araştırmanın ikinci alt amacı görsel sanatlar öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde görsel sanatlar eğitimine dair düşüncelerini belirtmeye yöneliktir. Bu kapsamda elde edilen bulgular uzaktan eğitimin güçlü yönleri, zayıf yönleri ve endişeler alt temaları altında toplanmıştır. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin daha fazla dijital kaynaklar üzerinden sanatsal üretime yöneldiklerini ve bundan da keyif aldıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bazı öğretmenler ise süreçte kendi öğretim yaklaşımlarını sorguladıklarını ve sanatsal öğretime dair bakış açılarını genişlettiklerini ifade etmişlerdir. Bilgi temelli sanatsal içeriğin aktarımı, müze içeriklerine erişimin ve ders sürecine aktarımın kolaylaşması, sanat dünyası ile deneyim paylaşımının artması öğretmenler için sanat derslerini zenginleştiren unsurlardır. Hatta bazı öğretmenler süreçte öğrencilerin birbirlerinden etkilenmedikleri için daha az kopyalamaya yöneldiklerini bireyselliklerini/özgünlüklerini ortaya koyabildiklerini, evdeki imkanları kullanarak teknik çeşitliliğin artırılabilirliğini ifade etmişlerdir. Öte yandan öğretmenlerin çevrimiçi ortamlarda görsel sanatlar eğitiminin uygulama becerini ve yeni ya da daha karmaşık tekniklerin öğretimini desteklemediğini, uygulama süreçlerinde dönüt sürecinin verimli bir şekilde işletilemediğini düşündükleri de sonuçlara yansımıştır. Bazı öğretmenler özellikle öğrencinin daha önce sınıfta yüz yüze deneyimlediği tekniklerde sıkıntı yaşamazken ilk defa gösterilen bir tekniğin öğretiminde zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Dahası bir kısım öğretmenler için uzaktan eğitimin sosyal ve etkileşimli bir öğrenme ortamı sunmaması; öğrencinin derse dair sorumluluk duygusu ve heyecanı açısından endişe vericidir.

Araştırmanın üçüncü alt amacı öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde kendilerini güçlendirmek için neler yaptıklarını tespit etmeye yöneliktir. Bulgular “öğretmenin iyi olma hali” teması altında toplanmış ve kişisel ve mesleki iyi oluş alt temaları altında yorumlanmıştır. Yapılan görüşmeler öğretmenlerin salgın döneminde duygusal bağlamda kendilerini güçlendirmeye yönelik okuma-yazma etkinlikleri, hobilere zaman ayırma, sanatsal üretimler gerçekleştirme, çevrimiçi sergilere katılma ve insanlarla iletişim halinde olmak gibi etkinliklerde bulduklarını göstermektedir. Öğretmenlerin mesleki bağlamda kendilerini güçlendirmek için ise yoğun bir şekilde hem alan hem de teknolojik alan bilgisini güçlendirmeye yönelik etkinliklere, eğitimlere katılma gereksinimi duydukları sonuçlara yansımıştır. Okul bünyesinde uzman söyleşileri düzenleme, çevrimiçi ortamlarda düzenlenen uzman söyleşilerine katılma ve deneyim paylaşımı için meslektaşlarla etkileşim halinde olma yoluyla pedagojik alan bilgilerini artırmaya dair tutumlar sergiledikleri ulaşılan sonuçlardandır. Yüz yüze derslerde sadece gerektiği zaman kullanılan teknoloji uzaktan eğitimde ders sürecinde kullanılan her stratejinin önemli bir bileşeni haline gelmiştir. Sonuçlar öğretmenlerin teknolojik alan bilgilerini güçlendirmek için; çevrimiçi müze eğitimlerine ve etkinliklerine katılma, e-Twinning-MEB ya da TÜBİTAK destekli projelere katılma, EBA’da yer alan hizmet içi eğitimlere katılma ve çevrimiçi öğrenme yaklaşımlarını destekleyecek WEB 2.0 araçlarının kullanımına yönelik eğitimlere

katıldıklarını göstermektedir. EBA ve İl Milli Eğitim AR-GE birimlerinin öğretmenlerin dijital alanda yetkinliklerini artırmaya yönelik çeşitli eğitimler düzenledikleri, öğretmenlerin bu etkinliklere ve çeşitli projelere dahil oldukları, You Tube gibi video izleme ve paylaşım platformlarına da eksikliklerini gidermek için ayrıca başvurdukları yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkmıştır. E-twinning projelerinin de deneyim paylaşımına imkân yaratan ortamları öğretmenler arası etkileşimi güçlendirdiği görülmektedir.

Araştırmanın dördüncü alt amacı; uzaktan eğitim süreci görsel sanatlarda öğrenme ve öğretmeye ne tür fikirler oluştuğuna odaklanmıştır. Bu kapsamda “değişime bakış” teması altında eğitimde eşitlik ve harmanlanmış eğitime bakış alt temaları ortaya çıkmıştır. Araştırmada görsel sanatlar öğretmenlerinin uzaktan öğretim sürecinin eşitlik bağlamında sadece bilgiye erişim, bireysel ve ihtiyaca yönelik eğitimi destekleme bağlamında olumlu bir fırsat yarattığı, sosyo-ekonomik ve fiziki donanım yetersizlikleri nedeniyle ise büyük bir eşitsizlik oluşturdukları yönünde değerlendirdikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan hemen hemen her öğretmen eğitimdeki eşitsizliğin uzaktan eğitim sürecinde artış gösterdiğini ifade etmiştir. Eşitlik tüm öğrencilere sanat öğretiminde eşit imkân sunmaktan daha fazlasıdır. Bireysel farklılıklara duyarlı olmak, tüm öğrenciler için benzer fırsatları ve sonuçları yaratmak, tüm öğrencilere adil ve tarafsız davranmak eşitlikçi öğretimin diğer boyutlarıdır. Burada araştırmanın veri toplama araçlarına istinaden öğretmen değerlendirmeleri daha çok teknoloji erişim üzerinden gerçekleşmiştir. Bu beklenen bir durumdur. OECD (2001) tarafından hazırlanan Dijital Bölünmeyi Anlamak raporunda dijital uçurum olarak tanımlanan bu eşitsizliğin giderilmesi için alt yapının kuvvetlendirilmesi, bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimin yaygınlaştırılması ve bireylerin bu konuda geliştirilmesi gerekmektedir (akt. Öztürk, 2005, s. 124). Rhinesmith ve Kennedy'nin (2021) COVID-19'un dijital eşitlik ekosistemleri üzerindeki etkileri üzerine yaptıkları çalışmada dijital eşitsizliğin teknolojik bir sorun olmadığını, politika yapıcılarının bu sorunu çözmek için dijital eşitsizliğin derinliğini ve nüanslarını anlayarak bu doğrultuda yasal düzenlemeler yapmaları gerektiğini belirtmektedirler. Öte yandan bu araştırmada olduğu gibi dijital ortamlarda eğitimin olumsuz sonuçlarına karşın bağımsız öğrenenler için önemli avantajlarının olduğu da bir gerçektir. Araştırmalara (Akyürek, 2020; Eschenbrenner & Nah, 2007; Livingstone, 2012; Selwyn, 2019) göre dijital ortamlarda eğitim öğrenenlere ihtiyaçlarına göre öğrenmelerini kişiselleştirebilecekleri, bir dereceye kadar, öğrenecekleri bilgileri kontrol edebilecekleri, ne öğrenmek istediklerini, neleri sevdiğini, hangi hızda ve ne tür bir desteğe ihtiyaç duyduklarını anlama olanağına sahip oldukları esnek bir ortam sağlamaktadır. Bu kapsamda uzaktan eğitim ile yüzyüze eğitimin harmanladığı modelleri öğretmenlerin görsel sanatlar eğitimi bağlamında değerlendirmeleri sonucunda üç yaygın görüşün ortaya çıktığı görülmüştür. Öğretmenlerden bir bölümünün sanat derslerinin yüzyüze etkileşime uygun olduğunu, bu nedenle görsel sanatlar eğitiminde harmanlanmış eğitimin uygulanamayacağı, bir bölümünün sanat derslerinin teorik boyutunun uzaktan eğitimle yürütülebileceği, ancak uygulamaların yüzyüze eğitimle verilmesinin uygun olacağını söyledikleri görülmektedir. Bir bölüm öğretmen için ise eğitimde eşitlik sağlanmadığı sürece uzaktan eğitim ve harmanlanmış eğitimin düşünülebilir olmadığı sonucu dikkat çekmektedir. Görüşlerde de anlaşılabilir gibi öğretmenlerin çevrimiçi ortamda eğitimin yüzyüze eğitimi destekleyecek şekilde kullanılabileceğini, özellikle dersin sanat tarihi gibi içeriklerinin uzaktan, uygulamaların ise yüzyüze eğitimle gerçekleştirilebileceği düşündükleri sonucuna ulaşmaktadır. Altınpulluk'ta (2018) internet uzaktan eğitim ve eğitimde dijitalleşmede bir kırılma noktası olarak algılandığını belirtmektedir. Nesnelerin internetini ön plana çıkaran Toplum 5.0'in tartışıldığı bu günlerde uzaktan eğitim ve eğitimde dijitalleşmenin önem kazandığı ve internet altyapılarının genişlemesi, cihazların daha akıllı hale gelmesiyle birlikte farklı öğrenme ortam, teknik ve materyallerine erişimi kolaylaştırdığı görülmektedir (Eren, 2020; Kocaman Karoğlu, Bal Çetinkaya & Çimşir, 2020). Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak şunlar önerilebilir:

- Salgın döneminde dijital dönüşümün hızlanması ile internet alt yapılarının tüm bölgelerde güçlendirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Ayrıca MEB tarafından özellikle devlet okullarının teknolojik alt yapısının güçlendirilmesi, ekonomik yetersizliği olan ailelerin desteklenmesi eğitimde eşitliğe katkı açısından önerilir.
- COVID-19 salgın sürecinde MEB bünyesinde açılan hizmetiçi eğitimlerin, e-twinning topluluğunun, öğretmen akademisi gibi kuruluşlarca gerçekleştirilen eğitimlerin öğretmenlerin kendilerini güçlendirmesinde etkisi büyük olmuştur. Bu eğitimlerin salgın sonrası süreçte de çevrimiçi ortamlarda kesintiye uğramadan sürekliliğinin sağlanması önerilir.

- Sanattaki değişimlerin, eğitim ve teknoloji alanındaki gelişmelerin görsel sanat eğitimi yeni yöntemler sunduğu ve bu yeniliklerle birlikte sanatsal öğrenmeye dair düşüncelerimizi genişletmemiz neredeyse zorunlu hale gelmiştir. Üniversitelerde dijital ortamlarda sanat üretim süreçleri ile sanat öğretim süreçleri üzerine araştırmaların yapılması ve yeni ders içeriklerinin oluşturulması önerilir.
- Salgın gibi zorlu koşullarda sanatın iyileştirici gücünün unutulmaması seçmeli bir ders konumundan ziyade öğrencinin duyuşsal süreçlerini güçlendirecek bir konuma yerleştirilmesi önerilir.

Kaynakça

- Akyürek, M. (2020). Uzaktan eğitim: Bir alanyazın taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 1-9. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mead/issue/56310/711904>
- Altınpulluk, H. (2018). Nesnelerin interneti teknolojisinin eğitim ortamlarında kullanımı. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 94-111. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auad/issue/35189/390483>.
- Bakioğlu, B., & Çevik, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*. (15). 109-129. 10.7827/TurkishStudies.43502.
- Bulut, Ü. (2001). Resim-İş öğretmenliği programlarında atölye çalışmalarının işlevi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (13), 79-86.
- Carpenter, S., & Tavin, K. M. (2010). Drawing (past, present, and future) together: A (graphic) look at the reconceptualization of art education. *Studies in Art Education*, 51(4), 327-352.
- Centers for Disease Control and Prevention [CDC]. (2019). <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/>
- Choi, H., & Piro, J. M. (2009). Expanding arts education in a digital age. *Arts Education Policy Review*, 110(3), 27-34.
- Creswell, J.W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*, (3. Bs), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Eren, Z. (2020). Toplum 5.0 ve dijital dünyada toplumsal dönüşüm ve Eğitim 5.0, D. Akçay & E. Efe (Eds.). *Dijital Dönüşüm ve Süreçler* içinde, İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları (s. 169-206).
- Eğitim Reformu Girişimi (ERG). (2020). Eğitim İzleme Raporu 2020. <https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2020/>
- Eğitim Reformu Girişimi (ERG). (2020). Öğrenciler ve Eğitime Erişim. <https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2020/>
- Eschenbrenner, B., & Nah, F. F. H. (2007). Mobile technology in education: Uses and benefits. *International Journal of Mobile Learning and Organisation*, 1(2), 159-183. <https://doi.org/10.1504/IJMLLO.2007.012676>
- Hiçyılmaz, Y. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan görsel sanatlar eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Journal of History School*. L. 697-711. 10.29228/joh.48888.
- Kahraman, M. (2020). COVID-19 Salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel tasarım dersi örneği. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 6(1), 44-56. DOI: 10.46641/medeniyetsanat.741737
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M., Esendemir, N., & Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 220-241 DOI: 10.29000/rumelide.752297
- Keleş, A., & Yalçın, Ö. (2021). Öğrencilerin pandemi sürecine ilişkin öznel iyi oluş ve eğitim stresi düzeylerinin incelenmesi. Isparta Rehberlik ve Araştırma Merkezi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümü. https://ispartaram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/32/01/155082/dosyalar/2021_03/25164651_O_Yrencilerin_Pandemi_Surecine_YliYkin_Oznel_Yyi_OluY_ve_EYitim_Stresi_Duzeylerinin_Yncelenmesi.pdf
- Kocaman Karoğlu, A., Bal, K., & Çimşir, E. (2020). Toplum 5.0 sürecinde Türkiye’de eğitimde dijital dönüşüm. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 147-158. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uad/issue/57871/815428>

- Livingstone, S. (2012). Critical reflections on the benefits of ICT in education, *Oxford Review of Education*, 38(1), 9-24, DOI: 10.1080/03054985.2011.577938.
- Marshall, M. A. (2014). "Emerging Technologies in Art Education" Master's Theses. Western Michigan University, Masters of Arts Art Education 529. https://scholarworks.wmich.edu/masters_theses/529
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2020a). "Uzaktan eğitim" Bakan Selçuk'un verdiği dersle başladı. Milli eğitim bakanlığı. <http://www.meb.gov.tr/uzaktan-egitim-bakan-selcukun-verdigi-dersle-basladi/haber/20578/tr> 1 Mayıs 2021 erişim
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2020b). Öğretmenler için de 'Uzaktan Eğitim' başladı. Milli Eğitim Bakanlığı. <http://www.meb.gov.tr/ogretmenler-icin-de-uzaktan-egitim-basladi/haber/20667/tr>. 1 mayıs 2021 erişim
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2021). Destek ve Teşvikler. Milli Eğitim Bakanlığı. <http://covid19.meb.gov.tr/covid19.html?catNo=7> 1 mayıs 2021 erişim
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. S. Turan). (3. bs). Ankara: Nobel Yayınları.
- Özgöl, M., Sarıkaya, İ. & Öztürk, M. (2017). Örgün eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanı değerlendirmeleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (2), 294-304. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/higheredusci/issue/61493/918176>.
- Öztürk, A. (2005). Türkiye'de dijital eşitsizlik: TÜBİTAK-BİLTEN anketleri üzerine bir değerlendirme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (24), 111-132. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erciyesuibd/issue/5881/77819>
- Patton, R. M., & Buffington, M. L. (2016). Keeping up with our students: The evolution of technology and standards in art education. *Arts Education Policy Review*, 117(3), 1-9, DOI: 10.1080/10632913.2014.944961
- Phelps, R., & Jacka, L. (2009). ICT in the secondary visual arts classroom [part 1]: Why some teachers are using it and others aren't. *Education Technology Solutions*, (30), 1-4.
- Phelps, R., & Maddison, C. (2008). ICT in the secondary visual arts classroom: A study of teachers' values, attitudes and beliefs. *Australasian Journal of Education Technology*, 24(1), 1-14.
- Rhinesmith, C., & Kennedy, S. (2021). *Digital Equity Ecosystems During COVID-19 and Beyond*. 10.13140/RG.2.2.33221.17124.
- Sağlık Bakanlığı (2020). COVID-19 Durum Raporu. <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-68443/covid-19-durum-raporu.html>
- Selwyn, N. (2019). *Education in a digital world: Global perspectives on technology and education*. Routledge.
- Schwartz, K. D., Exner-Cortens, D., McMorris, C. A., Makarenko, E., Arnold, P., Van Bavel, M., Williams, S., & Canfield, R. (2021). COVID-19 and Student Well-Being: Stress and Mental Health during Return-to-School. *Canadian Journal of School Psychology*, 36(2), 166-185. <https://doi.org/10.1177/08295735211001653>
- The North Carolina Arts Education Leadership Coalition (AELC) & Arts North Carolina (Arts NC) & North Carolina Arts Education Association (NCAEA) & North Carolina Dance Education Organization (NCDEO) & North Carolina Music Educators Association (NCMEA) & North Carolina Theatre Arts Educators (NCTAE) & The North Carolina Theatre Conference (NCTC). (2020). Recommendations for arts education as North Carolina reopens schools. https://artsnc.org/docs/RecommendationsArtsEd_final.pdf
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2020b, April 12). UNESCO's support: Educational response to COVID-19. UNESCO. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/support>
- World Health Organization (WHO). (2020). Archived: WHO Timeline- COVID-19. <https://www.who.int/news/item/27-04-2020-who-timeline---covid-19>
- Wilks, J., Cutcher, A., & Wilks, S. (2012) Digital Technology in the Visual Arts Classroom: An [Un]Easy Partnership. *Studies in Art Education*, 54(1), 54-65 DOI: 10.1080/00393541.2012.11518879
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yılmaz İnce, E., Kabul, A., & Diler, İ. (2020). Distance education in higher education in the COVID-19 pandemic process: A case of Isparta Applied Sciences University. *International Journal of Technology in Education and Science (IJTES)*, 4(4), 343-351.

Summary

Introduction

At the core of visual arts education, it is expected from a student to create an original artistic work. This creative (art-making) process is supported by history of arts, aesthetics, arts criticism, daily context and various thematic approaches and it requires continuous nourishment of the students' production with the given feedback. According to Kırıçoğlu (2002, p.102), artistic problem solving takes place in the process of working and on the product. Product, perceptions, and critical thinking are the three domains that artistic process investigates. During the problem-solving process, it is important to operate a feedback system. Feedback can be aimed at enhancing student's perceptions and ideas, but it can also address the material use, a technic or the use of the capacity of self-evaluation. In the times of distant education, it is likely to experience some difficulties in designing and applying a practice-based course, such as visual arts, and meeting the expectations of program outcomes. Current study aimed at understanding experiences of teachers in the visual art classes they conducted online during the times of COVID-19 pandemic. With regard to this purpose, it was tried to answer the following questions:

During the times of online education,

1. how did visual arts teachers conduct their visual arts classes?
2. what do visual arts teachers think about visual arts education?
3. what did visual arts teachers do for their professional development?
4. in which ways did opinions of visual arts teachers on teaching and learning change?

Methodology

The study adopted a holistic single case design. According to Merriam (2013), the characteristics of case studies are determined by the unit of analysis, rather than the topic. In this scope, experiences of visual arts teachers in visual arts courses in the times of distant education were determined as the unit of analysis in the current research. Participants of the study were 30 teachers who taught arts in the institutions that offer visual arts education, for instance primary schools, middle schools, high schools, science and art centers, fine arts high schools and out-of-school learning environments. To be able to determine the sample, criterion sampling, which is one of the purposive sampling methods was used. The criterion was that, they had given classes in distant education for at least six months.

Data was collected in two stages. In line with the interview form approach, first stage was performed via Google Docs. After analyzing the data collected in the first stage, the second stage involved one-to-one interviews on Zoom application to acquire in-depth information on the topics that remained superficial or about the teacher's ideas. In this stage, interviews were held with three teachers from different institutions. The data was analyzed by a content analysis and the findings were grouped under the following four categories: 1) Experiences in live sessions, 2) visual arts class in distant education, 3) teacher's well-being, and 4) views on the changes in education.

Findings

The findings revealed that distance education initially challenged teachers in some processes like conducting an applied class in online environments, planning the flow of the class, motivating the students, encouraging the participation, monitoring and evaluating the students, however, in time, with the trainings they received to enhance their digital competencies, the teachers improved themselves and conducted their class processes more effectively. Lack of technological infrastructure and internet access by some of the students was the main issue for teachers in conducting the class and providing equal opportunities in the classroom. On the other hand, distant education was evaluated as having the potential to contribute to visual arts education in terms of supporting approaches to digital arts productions and transfer of knowledge-based artistic contents, facilitating access to museum contents and transfer of them to classroom processes, increasing experience sharing with the world of art, and supporting individuality of the students.

Discussion

It is a fact that, changes in arts and developments in education and technology offer new methods to visual art education, and with these innovations, it became almost compulsory for us to expand our thoughts on artistic learning. At the universities, it is necessary to conduct research on art production and art teaching processes in digital environments and to design new contents for the courses. It is important not to forget the healing power of the arts especially in difficult times, such as the COVID-19 pandemic, and to place arts in a position that it can help improving affective processes, rather than offering it as an elective course.

---

*Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.

**Bu araştırma Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 68282350/2018/G07 sayılı 07.04.2021 tarihli kararı ile etik bulunmuştur.